

І. М. ДЖИГИРЕЙ (УКРАЇНА, КИЇВ)
ОЦІНЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІЇ
РЕГІОНІВ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ДАНИХ 2004–2016 РОКІВ

КПІ ім. Ігоря Сікорського
03056, пр. Перемоги, 37, Київ, Україна; lab.mes@kpi.ua

The assessment is a part of regular analyses of quality and security of life for regions of Ukraine in sustainability context carried out by the World Data Center for Geoinformatics and Sustainable Development for ten years. The proceedings presents some results of the evaluation of territory's environmental stability index 2004-2016 for regions of Ukraine as one of the indicators of environmental dimension of quality of life.

Десять років тому Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку (СЦД-Україна), який є членом Світової системи даних Міжнародної ради з науки, започаткував аналізування сталого розвитку регіонів України на регулярній основі. Дослідження базуються на методології оцінювання та аналізу сталого розвитку в розрізі якості та безпеки життя людей, де компонента якості життя людей індексу сталого розвитку – це комплексна оцінка, побудована на основі ієрархічної системи показників, яка відображає взаємозв'язок трьох вимірів сталого розвитку, економічного, екологічного і соціального. Запропоновано категорії політики, які формують оцінку екологічного виміру якості життя людей, поставити у відповідність таким напрямкам стратегічної управлінської діяльності у сфері регіонального розвитку як «Стан довкілля», «Екологічне навантаження» і «Екологічне керування». У компоненту безпеки життя людей індексу сталого розвитку, яка є комплексною оцінкою сумарного вплив сукупності виділених загроз на сталий розвиток регіонів, запропоновано увести такі загрози екологічного характеру як «Забруднення довкілля (атмосферного повітря і поверхневих водних об'єктів)», «Вплив на змінювання клімату» і «Дефіцит водних ресурсів».

Значення агрегованих показників екологічного виміру отримано на основі 11 індикаторів, які охоплюють 19 параметрів виміру. Зокрема категорія політики «Стан довкілля» охоплює такі індикатори як «Атмосферне повітря», «Земельні ресурси», «Природно-заповідний фонд» і «Радіологічний стан території та хімічна небезпека». Отримання значень параметрів екологічного виміру якості життя людей вимагає збирання і верифікування близько п'ятдесяти наборів даних регіонального рівня, які нині накопичено для 2004-2016 років.

Для оцінки стану земельних ресурсів регіонів України використано загальнозвживаний індекс (коефіцієнт) екологічної стабільності території. З метою визначення цієї екологічної характеристики земельних угідь у регіональному розрізі враховано окремі види угідь, виокремлення яких обумовлено формами звітності Мінприроди та Держгеокадастру, за таких коефіцієнтів екологічної стабільності: рілля – 0,14, багаторічні сільгоспнасадження – 0,42, перелogi – 0,70, сіножаті – 0,62, пасовища – 0,68, ліси та інші лісовкриті площі – 1,00, забудовані землі – 0,00, території, що покриті поверхневими водами – 0,79, відкриті заболочені землі – 0,79, відкриті незаболочені землі – 0,11.

Незмінними лідерами рейтингу за значеннями індикатору «Земельні ресурси» (I_{LRS}) за даними 2004-2016 років є Закарпатська (1 місце з $I_{LRS,04}=0,738$, $I_{LRS,16}=0,736$), Івано-Франківська (2 місце з $I_{LRS,04}=0,636$, $I_{LRS,16}=0,626$) і Рівненська (3 місце з $I_{LRS,04}=0,606$, $I_{LRS,16}=0,604$) області. Аутсайдерами рейтингу зі значеннями $I_{LRS} \in [0,278, 0,282]$ за даними 2004-2016 років є Дніпропетровська, Донецька, Кіровоградська, Миколаївська і Запорізька області. Найбільше зниження значення індексу екологічної стабільності території показали місто Київ ($I_{LRS,04}=0,543$, $I_{LRS,16}=0,519$) та Івано-Франківська область. Позитивну динаміку підтримування і розвитку земельних ресурсів демонструють менше третини регіонів (зокрема, Сумська і Чернівецька області), але ці «покращення» є незначними в абсолютних значеннях індексу ($\Delta I_{LRS,04-16} < 0,003$).